

TENEN

Dansk Tekstilhistorisk Forening

11. argang, nr. 3

Vinter 2001

TO SELSKABSKJOLER BRUGT VED HOFBAL I 1950 ERNE — Udstilling i Søllerød Museum. Se side 31.

Indhold:

Indkaldelse til TENENs eneralforsamling	side 3
Årsberetning 2000	side 4
Else Thordur Hansen – portræt.	side 6
Berit Hjelholt på Brandts Klædefabrik	side 11
Overdådighedsindskrækning i bondestanden	side 12
I en kælder i Kerteminde	side 20
Udstilling og leksikon	side 29
Efterlysning	side 30
Tid, tøj og kvinder	side 31
Invitation: Prinsessekjoler	side 32
Arrangements- og udstillingskalender	side 33
Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.	side 35

TENEN Dansk Tekstilhistorisk Forening

Formand: Susanne Nielsen, Sasserød 16, 5462 Morud, telefon 64 83 11 26
Næstformand: Annet Laursen Skjelsager, Dorthesvej 2, 3520 Farum, telefon 44 95 05 55
Kasserer: Anni Mejdahl, Nibsbjergvej 10, 7500 Holstebro, telefon 97 42 37 86
Giro nummer: 143-0130

Tidsskriftet TENEN

Redaktion: Hanne Frøsig Dalgaard, Bredebovej 33, 6.tv, 2800 Lyngby, telefon 45 88 32 67,
ePost hfd@vip.cybercity.dk • Lone de Hemmer Egeberg, telefon 45 81 15 97,
ePost vdblom@worldonline.dk • Vibeke og Frits Lilbæk, telefon 48 17 16 47,
ePost vofl@get2net.dk

TENEN udkommer fire gange om året – sidst i månederne juli, oktober, januar og april.
Deadline for redaktionelt stof er seks uger før eller efter aftale med redaktionen.
Artikler og indlæg sendes til Hanne Frøsig Dalgaard
– meget gerne maskinskrevet, på diskette eller med ePost.

Annoncepriser: 1/1 side: 525 kr. 1/2 side: 300 kr. 1/4 side: 185 kr. 1/8 side: 135 kr.

Sats og billedbehandling: Frits Lilbæk • Digitaltryk: VesterKopi • ISSN: 0906-9526

Copyright © TENEN og forfatterne • 26.12.2009.

Ældre numre af TENEN kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer
– så længe lager haves. Prisen er 45 kr.

Flytning meddeles til Post Danmark. Husk at skrive, at du abonnerer på
TENEN, blad nr. 03200 og oplys dit medlemsnummer.

Generalforsamling lørdag den 24. marts 2001 i Randers

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening afholder årets generalforsamling i Kulturhistorisk Museum i Randers.

- kl. 11:15 Vi mødes på museet. Tog fra Fredericia/København ankommer til Randers 10:49.
- Kl. 11:30 Museumsinspektør Hanne Schaumburg Sørensen holder foredrag om museets tekstilskatte i museets biograf.
- Kl. 13:00 Frokost i Kulturcaféen, der ligger i samme bygning som museet. Salatbord, diverse tærter samt hjemmelavede pandekager med hakket oksekødsfyld. Der kan købes øl, vand og vin.
- Kl. 13:45 TENENs generalforsamling.

Dagsorden ifølge vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Navneoprøb.
3. Formandens beretning. Den er trykt i dette nummer af TENEN.
4. Godkendelse af formandens beretning.
5. Indkomne forslag der har betydning for budget.
6. Fremlæggelse af revideret regnskab og budget.
7. Fastsættelse af kontingent.
8. Valg til bestyrelse for 2 år ad gangen, i lige år vælges 4 bestyrelsesmedlemmer og i ulige år vælges 3 bestyrelsesmedlemmer. På valg er: Susanne Nielsen, der ikke ønsker genvalg, samt Annet Laursen Skjelsager og Anni Mejdaahl, der modtager genvalg.
9. Valg af revisor og 2 bestyrelsessuppleanter for 1 år.
10. Øvrige indkomne forslag.
11. Eventuelt.
12. Kulturelt tekstilt indslag – kl. 15:00

Referent er et medlem af TENENs bestyrelse. Referatet underskrives af dirigenten og bringes i førstkommande medlemsblad.

- Kl. 15:00 Kulturelt tekstilt indslag ved konservator Lone Petersen: Besøg i museets tekstilmagasiner. Evt. to hold – ca. 45 min.
- Kl. 17:00 Til stationen: Tog afgår mod Fredericia/København kl. 17:20 – ankomst København 21:18.
- Pris i alt: 160 kr. som indbetales på TENENs giro 143-0130 senest den 10. marts. Prisen dækker entré, frokost, foredrag samt magasinbesøg.
- Kontakt: Kontaktperson er Lis Slottved, telefon 74 63 03 50. Vedrørende fælles pladsreservation fra København kontakt Hanne Frøsig Dalgaard, telefon 45 88 32 67.

Årsberetning 2000

TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening markerede 10-årsdagen, og afholdt generalforsamling på Hørvævmuseet på Krengerup i marts. For arrangørerne var det naturligvis en glæde, at så mange medlemmer deltog på dagen.

Astrid Dueholm forlod bestyrelsen og Lis Slottved blev valgt, så bestyrelsen har fortsat det sønderjyske islæt. Margit Ambeck valgtes til suppleant.

I årets løb er der arbejdet videre med nogle af de temaer, som foreningen har været beskæftiget med i de senere år. For 2. gang arrangeredes en tur til Greve Museum, denne gang med fokus på hedebo-syningens yngste form, udklipshe-debo eller kniplingssyning.

Gobeliner, såvel nye som gamle, har ligeledes været i fokus. Op-hængningen af Bjørn Nørgaards gobeliner i Riddersalen på Christiansborg må betegnes som årets tekstilbegivenhed, og jeg skal senere i denne beretning vende tilbage til dem. Vi mener, at denne begivenhed har været med til at kaste et berettiget lys på de historiske gobeliner, og når disse linjer læses, har TENENs medlemmer også haft lejlighed til at studere Rosenborgs gobeliner sammen med kyndige guider. Lone de Hemmer Egeberg har været initiativtager til alle gobelinbesøgene, der til dato har omfattet de mest kendte serier, ligesom hun i bladet har anmeldt litteratur om gobeliner samt beskrevet konserveringsopgaver. De klassiske gobeliner som i en årrække kun har haft fåtallets bevågenhed, har pludselig fået en ny aktua-

litet, fordi de nu kan aflæses og forstås på en ny måde – det er med gobelinhistorien, som med litteraturhistorien – fremkomsten af nye værker kræver en ny læsning af de forudgående.

Traditionen tro deltog TENEN også i markeringen af Håndarbej-dets Dag. I år 2000 lå arrangementet i forlængelse af aktiviteter på Værløse Museum, hvor bla. en række af TENENs medlemmer var in-

Fra Håndarbejdets Dag på Værløse Museum: TENENs næstformand Annet Skjelsager viser den gymnastikdragt, som hun selv syede og brugte i sin folkeskoletid.

volveret i arbejdet med udstillingen "Fra schweizerklud til soltop". At rette lyset mod undervisning – enten der er tale om børn, unge eller voksne – er således et felt, der har foreningens opmærksomhed. Ser man på årets blade, har undervisningen i de tekstile fag fået en særdeles fin behandling i 11. årgang nr. 1. Et andet karakteristisk træk ved årgangens blade er, at tidligere anslåede temaer behandles fra nye vinkler. Bladet afspejler med andre ord, at TENEN søger fordybelsen og emnerne belyst fra mange sider. Altså alt andet end zapper-kultur!

Udformningen af et tekstilt danmarkskort er Lis Slottveds idé, og det er selvfølgelig meningen, at medlemmerne også skal bidrage til danmarkskortet, så vi på den måde får tegnet et broget kort, der viser den tekstile mangfoldighed. Kort sagt: vi glæder os til at høre fra medlemmerne.

Om Bjørn Nørgaards gobeliner er der til dato anvendt megen spalteplads, således også i dette blad. Når jeg alligevel gerne vil give dem en central plads i denne beretning, har det følgende årsager: Gobelinerne har været med til at sætte fokus på tekstiler – i særdeleshed vævning – i udsmykningssammenhæng, samt fokus på den særlige genre der hedder gobelin (hvor er jeg dog træt af, at mange kalder andre kategorier af billedtæpper for gobeliner, eks. tæpperne vist på Kunstudstrimuseet i efteråret 1998!)

Håndværkets langsomhed er blevet synligt – ikke uvæsentligt i en tid hvor alting skal foregå med lynets hast og helst ved hjælp af et tastatur. Gobelinerne fortæller en

sammenhængende historie og med de mange kunsthistoriske lån og referencer er der for beskuerne lagt op til samtale, enten man kan lide dem eller ej. I forbindelse med TENENs besøg på Christiansborg havde Lise Warburg da også følgende kommentar: "Har man fået en kedelig bordherre til det kongelige taffel, er der nu noget at tale om – langt mere end med Skånske krig!" Bjørn Nørgaards udsmykning har altså sat gang i en debat, der spænder fra tekstilkunst til historieformidling, og det interessante er, at debatten ikke kun føres af en snæver kreds af fagfolk.

Debat og samtale om tekstiler og tekstilhistorie er også TENENs adelsmærke – dialogen foregår, når medlemmerne mødes til de forskellige arrangementer, men den skulle også gerne være synlig i bladet. Det er sagt før, men skal siges igen, læserne opfordres til at give sig til kende i bladets spalter. Det er mit håb, at TENEN også i de kommende år vil være det bedste forum for samtale om historiske tekstiler.

Den opmærksomme læser har måske under generalforsamlingsindkaldelsen set, at jeg ønsker at forlade bestyrelsen, og det gør jeg primært, fordi jeg fremover er nødt til at koncentrere mig om arbejde, som jeg kan få løn for. Frivilligt arbejde er i sagens natur gratisarbejde, lønnen man får, er glæden når noget lykkes. Men alting har sin tid, og der må nye kræfter til.

Tak til alle – bestyrelse og øvrige medlemmer – der har udført opgaver for TENEN – Dansk Tekstilhistorisk Forening i det forløbne år.

Susanne Nielsen

Else Thordur Hansen

– portræt af en broderitegner

I 60'erne kunne man få en virkelig grundig og alsidig uddannelse i broderi på Haandarbejdets Fremmes Skole. Der gik Else Thordur i tre år fra 1959-62 og mindes lærerne og tiden med stor glæde. Hun er født i 1941 og har altid syet, strikket og lavet meget med hænderne. Hendes mor Karen Hansen havde ikke nogen egentlig uddannelse i tekstiler, men var god til at sætte hende og søsteren Helle i gang med noget.

Først tog hun en et-årig uddannelse som teknisk tegner på Tegne- og Kunstindustriskolen for Kvinder, men det var lidt kedeligt at sidde med sine tørre tegninger, når eleverne fra de andre uddannelser kom ind i lokalet for at vælge gar-

ner i skabet der. Et år arbejdede hun på tegnestue og prøvede så at blive optaget på Kunsthåndværkerskolen som væver, men det var meget svært at komme ind.

Optagelsen til Haandarbejdets Fremmes Skole var allerede afsluttet, men det lykkedes alligevel at få lov at starte sammen med otte andre elever i september 1959 i huset ved Kunstindustrimuseet. Der var en fin stemning på skolen. Dagen startede med morgensang og forstanderinden frk. Maarbjerg spillede klaver til, hvorefter man fik dagens beskeder.

Lærerne var alle personligheder. I de to første år var det Agnete Bech, der underviste i kulørt broderi og Esther Fangel underviste i hvidt broderi. Hun var en bestemt lærer men et dejligt menneske, og de elskede hende. Mens de sad og syede, fortalte hun om udstillinger og andre spændende ting – eller hun læste op. Man kunne bruge en hel formiddag på at udvælge den helt rigtige nål, tråd og stof før hun var tilfreds. Broderi der ikke var ordentligt udført, blev uden et ord klippet af og kasseret. Hun viste også skolens fantastiske broderisamling frem og forklarede. Man sad hele formiddage og syede store prøveblade og lærte at disciplinere udtryksmidlerne.

Gerda Bengtsson underviste i broderitegning, og hun var meget tør. Undervisningen bar præg af, at hun ikke selv kunne sy.

Hos Aase Kaaslund lærte man at montere de ting, der var tegnet

og broderet – et brilleetui eller en taske – og hun var en sød lærer og samtidig nøjagtig, så man lærte noget.

Hver lørdag underviste Ida Winckler i værkstedsarbejde som prikning og overføring af mønstre, og det var fint nok at lære. Desuden var hun hyggelig og sød.

Frk. Andreasen underviste i knipling det første år, men det var ikke særlig sjovt og interesserede ikke Else Thordur.

Agnete Varming havde de i akvarelmaling, og det var dejlige, dejlige timer. Hun var et kært menneske, der kunne få alle til at male akvarel så de årlige elevudstillinger præsenterede sig smukt. Desuden underviste hun på Kunstakademiet og havde separatudstillinger.

Agnete Vuldem Madsen var en gang ugentlig gæstelærer i monogramsyning. Hun var uddannet hos Gunnar Biilmann Petersen og god til at tegne bogstaver.

Efter to år var man uddannet som håndarbejds lærer i de forskellige teknikker. Det tredje år kunne man blive uddannet som broderitegner.

Esther Fangel underviste stadig i hvidt broderi, mens Ingeborg Cock-Clausen underviste i såvel broderitegning som kulørt broderi. Man komponerede selv og syede derefter hos hende, og hun var en god lærer. Man var ofte ude at se udstillinger, og der var meget spændende at se på Kunstindustrimuseet og Nationalmuseet i de år. Afrikanske børn væver blev vist, og der var udstillinger af japansk kunst. Museumsinspektør Erik Lassen rejste i Tyrkiet og købte

broderi ind til Kunstindustrimuseet, og frk. Krarup i Tekstilsamlingen sagde til, når der var noget særligt at se. Her lånte skolen også regelmæssigt broderimapper til undervisningen, og man havde i det hele taget glæde af naboskabet.

Vævning havde man et par måneder, hvor man ikke nåede at lære så meget. Man fik et plantefarvingskursus hos Regitze Valentiner, hvor man først var ude hos hende i Birkerød for at samle planter på markerne for derefter at farve på skolen. Det så godt ud, når garnerne kom op at hænge ude i gården.

Et kursus i guldbroderi var der også tid til hos en af brodøserne fra Selskabet for Kirkelig Kunst, men der blev kun syet små prøver, fordi materialerne var så dyre.

Hele vinteren kom eleverne over i Botanisk Have og sad i Orkidedrivhuset i 30 graders varme og malede akvarel. Agnete Varming kendte dem dovovre, og vi fik lov til at komme, hvor publikum ellers ikke havde adgang.

Der blev syet utrolig meget i det sidste år. Hver formiddag var der undervisning, og om eftermiddagen sad man og syede. Det var store ting, der blev arbejdet med, og man kunne ikke længere tage alt med hjem for gøre det færdigt.

De seks elever, der var tilbage af de ni, der startede, hjalp hinanden og havde det godt sammen. Der var undervisning i pædagogik i de første to år, og flere af de andre kom til at undervise på aftenskole eller i terapi, men ingen kunne så vidt vides leve af broderi.

I 1962 var Else Thordur færdig på Skolen og blev straks ansat på

Haandarbejdets Fremmes Værksted af Gertie Wandel. Lønnen talte man ikke om, og der var heller ikke fastsat nogen arbejdstid, men hun betingede sig, at hun kunne holde fri om fredagen og tage kurser eller gå på udstilling. I Hjemmets Tarv, der lå i nærheden i en kælder ved Nyboder, tog hun et kursus i spinning og lærte at spinde såvel uld som hør. Bagefter tog hun et vævekursus der.

Da Gerda Bengtsson holdt op at undervise i broderitegning, kom Else Thordur til at undervise en gang om ugen på Skolen. Men det var svært at kombinere undervisning med selv at skabe noget, fordi man skal sætte sig ind i hver enkelt elevs arbejde, samtidig med at man selv udvikler noget inde i hovedet – hun følte sig fuldstændig tappet og udmattet.

Værkstedet lå på Kunstindustrimuseets loft, og der var hun fast til 1966 og derefter løst tilknyttet Haandarbejdets Fremme. Hun tegnede mange nye broderier til forretningen, og hun lavede syprøver så sydamer kunne udføre modellerne.

For 1969 tegnede hun kalenderen.

Det var dejlige år med de store udstillinger hvert tredje år på Kunstindustrimuseet, og alle arbejder skulle igennem censuren. Her sad gode folk som Christian Poulsen, Mogens Koch og Gudrun Stig Aagaard foruden Gertie Wandel.

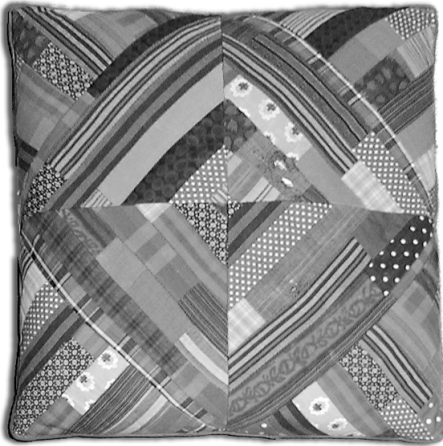
Else har haft separat-udstillinger i Vimmelskaf-

tet og afdelingerne i Odense og Ålborg. Små færdige ting som tasker havde hun i kommission i forretningen, og hun fandt på at strikke huer af grønlandsk uld fra Læsø Garnspinderi. Bagefter broderede hun på dem, og de solgte godt. Hæklede tørklæder lavede hun i tynd, plantefarvet uld, og hun lavede flere modeller til det tynde islandske garn, hvoraf en opskrift til trøje også blev solgt til Sverige.

Allerede i 1960'erne begyndte Else Thordur at sy babykyser og bolde i patchwork til afdelingen på Kongens Nytorv, den dejlige forretning hvor lyset var så godt og tingene præsenterede sig smukt. Hun holdt af stedet allerede da hun som barn kom der med sin mor for at købe garn til sine korsstingsarbejder. Hun syede også puder i patchwork på maskine af fine mønstrede stoffer. I begyndelsen af 1970'erne kom nederdelene til, og

en dag kom Marianne Lotzbeck og bestilte en nederdel, som Else Thordur skulle klippe stykkerne til og hun selv sy til sin datter. Senere blev det Marianne Lotzbeck, der holdt Haandarbejdets Fremmes kurser i patchwork og demonstrerede det på udstillinger.

I 1970 var Else gæstelærer nogle måneder på tredje årgang i broderi og broderitegning. Da var eleverne allerede begyndt at røre på sig, og der skete store ændringer på skolen. Det var besværligt at rejse frem og tilbage til København dengang, og hun gjorde det kun et år.

Hun var da flyttet til Langeland som familien havde tilknytning til gennem hendes far Karl Thordur Hansen. I København var det ikke muligt at få en lejlighed, man kunne betale, og flere af hendes dygtige og hårdt arbejdende kolleger måtte bo på værelse i årevis. Ved Tranekær Slot kunne hun leje et hus for mindre, end det kostede at have et værelse i Københavns omegn, og senere fandt hun et hus i Snage Skov.

Siden 1980 har Else Thordur boet på Lykkesholm på Sydlangeland med sin mand Nikolaj Nielsen, som er maler. Der er god plads til værksteder, inspiration, arbejdsro og mulighed for fordybelse.

På Haandarbejdets Fremme var det vanskeligt at være ansat, for det var svært at få sine penge for arbejdet, selvom man ringede og rykkede. I forvejen var licensordningen ufordelagtig, lønnen på ingen måde dyrtidsreguleret og i det hele taget ikke noget man talte om. Man måtte altid kæmpe for at få sin betaling, også når man solgte godt på udstillinger. Alle brændte for sagen og arbejdede meget uden at gøre det op i penge. Til gengæld holdt man store fester på værkstedet med den lækreste mad og kage fra La Glace. Det var fru Wandel, der satte det i scene. Til julefesten fik alle den nye kalender og en flaske portvin, ligesom fødselsdage blev fejret. Også på skolen blev der holdt store middage, altid med lagkage fra La Glace til dessert.

Op gennem halvfjerdserne blev økonomien anstrengt og tonen en anden. Den nye direktør John Hansen var vanskelig at forhandle med og ikke god over for kunstnerne. Hvis man ikke indordnede sig, var det lige meget. Man følte sig snydt, når man havde lavet en succes, der blev solgt til flere lande. I begyndelsen af 80'erne blev Else Thordur så utilfreds, at hun holdt op med at arbejde for Haandarbejdets Fremme.

Allerede i 1978 havde hun arbejdet tre måneder på Nationalmuseets konserveringsafdeling. Hendes søster Helle Thordur Hansen arbejdede der og spurgte, om hun ville

være med på en opgave. Så arbejdede hun med mellemrum i perioder på 14 dage med konservering af Universitetets gobeliner fra festsalen, det var et dejligt arbejde. Senere fik hun også mindre ting med hjem til konservering – faner eksempelvis – men så kom den tid, hvor museet skulle bruge de nu uddannede konservatorer, og genstandene måtte heller ikke gå ud af huset.

I stedet fik hun som væver opgaverne med at væve kantebånd til de medtagne gobeliner, med garn hun indfarvede efter de oprindelige bånd, og hun har løst denne opgave for både Kronborg, Kunstindustrimuseet og nu senest Aleksandergobelinerne fra Frederiksborg Slot. Hun bruger syntetiske farver, som er mere lysægte end plantefarver, og blander flere nuancer i kæden.

Efter bruddet med Haandarbejdets Fremme blev hun medlem af Den Permanente og solgte både strikkede ting, patchwork og vævede ting som tørklæder og plaider. Hun har også en del private opgaver med at væve møbelstoffer i uld og silke eller bomuld og hør, altid i de bedste kvaliteter. Enkelte kirkelige tekstiler har hun lavet til Ulle-rød Kirke i Hillerød, som fik et blåt vævet antependium og et tæppe, som var tegnet af arkitekten Hans Georg Skovgaard og blev syet i flettesting. Til Stoense Kirke på Langeland syede hun et altertæppe i flettesyning på stramaj, tegnet af Jette Høeg. Det har været gode opgaver.

I 1995, da Else igen fik lyst til at brodere efter en lang pause, deltog hun i en konkurrence udskrevet af

Pude tæt broderet med knuder af kraftig sort hørtråd – Vist på Embroiderers Guild's udstilling i London 1995.

Inspiration Bindsbøll – Udstilling på Kunstindustrimuseet i København 1996.

Embroiderer's Guild i England, med en naturhvid pude tæt broderet med knuder af kraftig sort hørtråd. Knuderne er drysset ud over hele fladen og inviterer til berøring. Pudene blev da også udvalgt til udstillingen i London og senere Manchester.

Hun har deltaget i en række store udstillinger som Danske Kunsthåndværkeres udstilling af Fynsafdelingens arbejder i Helligåndshuset i København, Haandarbejdets Fremmes konkurrence Inspiration Bindsbøll vist på Kunstindustrimuseet i 1996 og Sjalsudstillingen arrangeret af Textil 2000 i Rundetårn 1998. Flere lokale udstillinger har hun også deltaget i, sidst med et fnuglet

strikket tørklæde på Skovsgaard Museet ved Lindelse på Langeland.

Til trods for den store faglige og kreative bredde inden for både broderi, vævning og strik har det været svært at få økonomien til at løbe rundt, og det kræver en stor satsning at deltage i de store udstillinger.

I foråret 2000 fik hun ganske uventet Annelise Fussings legat på 25.000 kr. til at rejse for. Nu er spørgsmålet blot, om hun skal dyrke de nordiske samlinger med de fine gamle tekstiler, som hun finder så stor tilfredsstillelse i at lade sig inspirere af, eller det måske snarere er Østens tekstiler, der skal være målet?

Lone de Hemmer Egeberg

Fotos: Vibeke Lilbæk

Berit Hjelholt på Brandts Klædefabrik

Som det sikkert vil være en del af TENENs læsere bekendt, fyldte Berit Hjelholt 80 i det forløbne år, og Kulturcentret Tuskær havde arrangeret en udstilling med hendes arbejder.

I de mørke vinter måneder fik fynboerne ligeledes mulighed for at møde hendes værker på Brandts Klædefabrik. Her havde man suppleret udstillingen med en række lån fra offentlige institutioner og private ejere. Udstillingen viste arbejder fra de seneste 30 år, og den viste med tydelighed, at Berit Hjelholt først og fremmest har fulgt sit eget hjerte og ikke diverse trends og moderetninger. I en introduktion til udstillingen skriver Karsten Ohrt: "Berit Hjelholts vævninger i

60-erne og begyndelsen af 70-erne er karakteriseret med en brunlig farvetone, jordfarver. I løbet af 70-erne og 80-erne kan man iagttage, hvordan hun arbejder med et væld af blå og sorte nuancer. I slutningen af 80-erne og op gennem 90-erne er hendes farveholdning blevet lysere, og hendes palet er blevet endnu mere farvestrålende og intens end før."

Og her kunne jeg få lyst at tilføje: at nå støvets år, betyder ikke stilstand. Udstillingens nyeste værker afspejlede på en gang ungdommelig lethed og alderens fylde – tak for de smukke vævninger, som vores verden er blevet beriget med.

Susanne Nielsen

Overdådighedsindskrækning i bondestanden

De kongelige forordninger, som er blevet gengivet i tidligere numre af *TENEN*, har henvendt sig til befolkningen som helhed med den opdeling efter rang og stand, som prægede det enevældige samfund. Sådant forholdt det sig endnu med den forordning, der var fremsat så sent som i januar 1783, gengivet i *TENEN* 10/2 – efterår 1999.

Men denne fra marts måned samme år er for første – og eneste gang rettet udelukkende imod bondestanden.

Den er ligesom de forrige gengivet efter Jacob Henric Schou, *Chronologisk Register over de Kongelige Forordninger og Aabne Breve, København 1822*, og det er forordningens tekst uden de henvisninger til lovændringer, som Schou har vedføjet.

I §1 er det uddybet til også at omfatte de møllere og krofolk, der havde deres levebrød i fæste i lighed med bønderne, der heller ikke ejede deres jord, men havde ret til at dyrke den¹. Der må blandt bønderne være blevet udfoldet en frihed i brugen af købte varer, der i særlig grad har påkaldt sig kongelig opmærksomhed. Det er fra omkring denne tid, at der i vore museer for alvor begynder at vise sig bevarede dragter. De er præget af, hvad der sædvanligvis er blevet betegnet højerestand respektive bondestand, og er for de sidstes vedkommende ret forskelligt udformet efter deres hjemegn².

Spørgsmålet om egnspræg har givet anledning til intens forskning og debat. Til dels er der tale om et universelt problem på tværs af tid

og rum. Uanset hvor vi drager hen, er befolkningens ydre fremtoning det første signal om noget fremmedartet. Set i mere snæver forstand for danske bondedragters vedkommende har visse områder vist tilbøjelighed til at fastholde modefænomener længere end andetsteds, som det fx er velkendt for de hollandske amagere og fanødragten. For Københavnsegner er det påvist, at der i perioden 1790 til 1830 har gjort sig visse forskelle gældende i påklædningen hos bønderne modsat periodens jævne folk i København, Roskilde og Køge³.

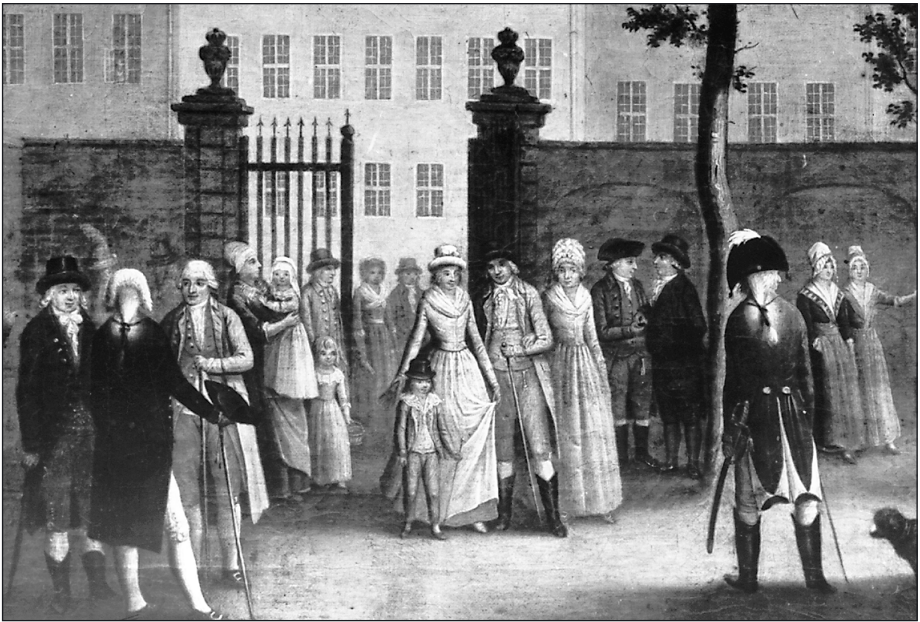
I England, om vi ser bort fra Wales, Skotland og Irland, har der derimod ikke været tilsvarende skel mellem land og by. Det eksotiske, som har inspireret de engelske kunstnere har til gengæld været folks forskellige arbejdstøj. En væsentlig årsag til, at englænderne på denne måde har skilt sig ud, må ses i, at der ikke er blevet skelnet imellem håndværkeres og handlendes ret til at virke på lige vilkår i og uden for byerne⁴.

I Danmark gjaldt der fra 1400-tallet og med gradvis udvidelse af bestemmelserne indtil omkring 1860 en ganske streng næringslov, som kun tillod lavshåndværkere at virke inden for købstæderne⁵. På landet måtte der kun bo og arbejde visse bondehåndværkere, som ikke havde egentlig uddannelse, og som drev deres fag som en bibeskæftigelse samtidig med, at de var husmænd og landarbejdere. Det har sat landbefolkningen i en ganske anden situation som forbrugere end byboerne, og må have ligget bag

mange af de særpræg, der har været at iagttage, ikke bare i Danmark, men også i Europa som helhed, hvor tilsvarende begrænsninger for håndværkere og handlende har været almindelige for at sikre næringslivet gode vilkår i det mindste i byerne⁶.

De bevarede klædningsstykker giver oftest indtryk af at være blevet gemt til eftertiden, fordi de har været til festbrug. I perioden før cirka 1790-1800 findes der mange eksempler på købte stoffer, ikke sjældent silkestoffer. Derefter er der frem til 1830erne en tid, som det er blevet iagttaget for Sjællands vedkommende, hvor egnspræg med hjemmegjorte hvergarnsstoffer er blevet meget fremtrædende. Nogle hvergarnsstoffer er tillige blevet forar-

bejdet i større mængder og forhandlet på markeder. Det er fortrinsvis disse dragter, som har givet inspiration til kopiering til folkedans, og som de fleste vil nikke genkendende til. Der er næppe grund til at se skiftet i stofferne som en direkte følge af den her omtalte dragtforordning. Det skyldes snarere ændrede handelsmuligheder som følge af den franske revolution, som brød ud i 1789, men som medførte fortsat handelskrise og for Danmarks vedkommende endda de svære krigsåre imod englænderne frem til 1814. Det medførte en selvforsyningspolitik, hvilket må ligge udenfor denne sammenhæng. Det er imidlertid interessant at erindre, at netop i året 1783 satte Niels Ryberg som gods-ejer og fabrikant et væverseminar i

Folkeliv omkring 1780 i Kongens Have i København. Udsnit af maleri af Jens Juel. En lille pige sidder på armen hos barnepigen iført bondehue og vadmelskkørt. Ellers var de bondeklædte ikke velsete i Kongens Have.

gang ved sin linnedfabrik på Øbjerggård i Køng mellem Næstved og Vordingborg. Han havde allerede etableret et linnedvæveri, og der blev oprettet spindeskoler for at få udviklet og intensiveret tilvirkningen af hørtråden, men nu var det så blevet tiden, hvor han også tog fat på at få uddannet kompetente linnedvævere. De havde hidtil kun virket i købstædernes lav, men de, der efter fire års læretid fik svendebrev i Køng, var oftest karle fra landet, og de fik ret til at bosætte sig i deres hjemegn igen og bruge deres håndværk. Det har givetvis medvirket til interessen blandt de unge mænd, at svendebrevet også gav dem fritagelse for militærtjeneste! Denne nye situation har i flere egne bidraget til at stimulere egnsprøget⁷.

Den kendsgerning, at silkestoffer var i brug blandt landbefolkningen, er af interesse. Det kan vel have været det, som er blevet for generende for kongen og de kredse i samfundet, som har ønsket at hævede deres position i det ydre. Forordningen skildrer klart vilkårene i det slesvigske eller sønderjyske område, hvorfra der også findes bevarede dragtdele, som bekræfter brugen af de eftertragtede silkestoffer. Knipplingsindustrien har hindret kvinderne i at sørge for hjemmegjort stof til påklædningen. Desuden har de blandede ejendomsforhold været en afgørende hindring, for forordningen kunne kun få gyldighed i de områder, der hørte til kongeriget, men befolkningen havde så tæt omgang med beboerne i hertugdømmet, at den personlige påvirkning måtte få overtaget.

Det er næppe sandsynligt, at forordningen fra marts 1783 i sig selv har fået nogen indflydelse på bøndernes måde at klæde sig. Det blev sidste gang, der i Danmark på denne måde blev forsøgt indgreb af denne art.

12. Mart. 1783:

Fr. ang. Overdaadigheds Indskrænkning i Bondestanden i Danmark og Norge.

Gr. Saasom Overdaadighed i Bondestanden paa nogen Tid har tiltaget, saavel i Danmark som Norge, deels i Mad og Drikke, deels i Klædedragt, saa at Bønderne ikke lade sig nøie med de Ting, som Landet frembringer, men paa sine Steder ere yppige med Viin, Caffé og Klæder af fremmede Tøier, hvorved denne Stand forarmes og Pengene til Fremmede udgaae af Landet: Og Kongen, til at forekomme Overdaadighed overalt i Hans Lande, har ladet udgaae Fr. 20 Jan. 1783, saa bliver og herved, til at forebygge slig skadelig Ødselhed i Bondestanden, følgende befalet:

1. Til Bonde-Bryllupper, hvorunder tillige skal forstaaes Fæstemøllere og Kroemænd, maae ej være mere end 32 Personer af begge Kiøn, unge og gamle, Brud og Brudgom, deres Forældre, Slægt og Venner med indbegrebne; der maae ej gives mere i det høieste, end 4 Retter Mad, og maae aldeles ej hverken Viin eller Caffé der forbruges: Skulde nogen sig herimod forsee, da skal Brudeparret betale i

Mulkt 2 Mk. for hver Person, der mere er til Brylluppet, end de fornævnte 32 Personer; og skal Sognefogderne i Danmark og Lensmændene i Norge hermed have Indseende, og strax melde det for Herreds- og Birkefogden eller Sorenskriveren, som, efterat Sagen Gieste-Rets-

Viis, er undersøgt og rigtig be- funden, dømmer Brudeparret i den fornævnte Mulkt, Halvde- len til Sognets Fattige og den anden halve Deel til Sognefog- den og Lensmændene, eller hvem anden der er Angiver, naar disse ej ere det; hvilken Dom sendes Amtmanden til Ap-

Ærmeliv af grønt silkedamask, købestof, snit fra slutningen af 1700-tallet. Stammer fra Varnæs ved Åbenrå.

Bul af grønt ulddamask, købestof, snit fra slutningen af 1700-tallet. Formentlig fra Nordsjælland.

- probation, og naar den er erholdet, kan samme uden videre Appel exeqveres. Dersom til noget Bondebryllup enten skulde gives mere end 4 Retter Mad, eller bruges Viin og Caffé, da skal Brudeparret derfor betale i Mulkt 8 Skill. for hver Person, som er til Brylluppet, hvormed Sognefogden og Lensmændene have Indseende, saaledes som foran er sagt, og deles denne Mulkt da paa samme Maade. Ligeledes skal og al Viin og Caffé være forbuden ved Barseler, Børnedaab, Kirke-Gang og Liigfærd, og maae i saa Tilfælde ingen Mad gives uden til Udenbyes-Folk, alt under Straf af 1 Rdlr. for hver Gang herimod handles, med hvilke Bøder det forholdes, som tilforn sagt er; ligesom der i øvrigt ingen Sammenkomster ved slige Leiligheder maae være, saa skal og al Caffé-Drikken blant Almuen paa Landet være forbuden.
2. Ingen Bonde-Bryllup maa holdes mere end én Dag; dog maae 16 af Bryllups-Giesterne 2den Dagen komme tilsammen om Aftenen Kl. 6 og dandse til Midnat, dog uden at maae sættes til Bords. Dersom noget Bonde-Bryllup holdes mere end én Dag, da skal Brudeparret betale en Mulkt fra 2 til 20 Rdlr., som Amtmanden fastsætter uden videre Appel, for hver Dag Brylluppet holdes mere end én Dag, og skal saavel Sognefogderne som Lensmændene hermed have Indseende, da Bøderne deles paa den i 1 § anførte Maade, ligesom det og med Executionen saaledes forholdes.
3. Ingen af Bondestanden paa Landet, ung eller gammel, gift eller ugift, maae bære andre Klæder, end af hiemmegiort Tøi, som Vadmél⁸, Værken⁹ og andet deslige; Qvindfolkene maae aldeles ej bære Silketrøjer eller Skiørter eller Silke-Tørklæder; dog maae de bære en Silkehue, og Trøje og Skiørt af Kram-Tøi¹⁰, og Bønderne ligeledes bære en Trøie eller Vest af Kram-Tøi, og skal Sognefogderne og Lensmændene enhver for sit Sogn og District hermed have Indseende. – *Indføjat: Dog er det ved Resct. 22. Oct. 1783, til Stiftamtmandene i Danmark og Norge, befaleet: At da det ved Fr. 12. Mart. 1783 iblant andet er forbudet Bønder og Almues Folk paa Landet at bære Silke-Tørklæder, Trøjer eller Skiørter, med videre; men det af adskillige indkomne Forestillinger er Kongen foredraget, at det paa nogle Aar er blevet almindeligt, at anskaffe sig Kaaber af Silketøi og Kyser¹¹ af Fløiel, samt andre Silke- og Klædes-Klæder, og at Mængden deraf er saa stor, at det vilde være Almuen til større Udgift, end til Fordeel, om de nu strax skulde afskaffes; Saa maa det i saadan Anledning være Land-Almuen tilladt at bære deres, førend Fr. 12. Mart. 1783 udkom, sig anskaffede Silke-, Klædes- og andre Klæder, samt Fløiels Kyser, udi 3de Aar fra samme Fr.s Dato, dog uden imidlertid af foremeldte Slags, som er forbudet at lade sig giøre nogen nye. Men i øvrigt skal det i alt have sit Forblivende ved Forordningen. Tillige er det ved*

Snørliv af rødt taboret, købestof, snit fra slutningen af 1700-tallet. Taboret var et mønstervævet glittet uldstof, som blev importeret fra England. Stammer fra Hjortø ved Svendborg.

Rescr. 1. Oct. 1783 til Grev Schack til Schackenborg anordnet: At saasom det (da Grevskabet Schackenborg ligger meleret¹² med de under Tønder, Hadersleb, Lygum-Kloster og Apenrade-Amter henhørende Undersaatte, at faa Byer derfra ere undtagne) vilde foraarsage Vanskeligheder, naar den ene Naboe var forbuden at bære det, som den anden er tilladt; og da alle Bønder næsten bære Klædes-Klæder og Quindfolkene Kramtøi, Silke-Hals-Tørklæder, endeel og Silke-Klæder, vilde det baade i Almindelighed blive en stor Bekostning, om slige Klæder strax skulde aflægges, og næsten umueligt at faae med et saa mange hiemgiorte Tøier færdige, allerhelst der, hvor gifte Ko-

ner, Enker og Piger alle arbeide paa Kniplinger at forfærdige, og lidet hiemmegiort Tøi vorder forfærdiget; Saa maa det efter slige Omstændigheder i Henseende til de schackenborgske Bønder, der som meldt ere melerede med slesvigske Undersaatte, forblive, for saavidt deres Klædedragt angaaer, paa samme Maade som forhen; Men i øvrigt skal det have sit Forblivende ved forberørte Forordning. – Skulde nogen Bonde, Mandfolk eller Fruentimmer, herimod handle og fremkomme enten i Kirke til Offers, til Bryllup, eller i nogen anden Forsamling, anderledes klædt, end her anordnet er, da bøde den Person, for hver Gang hans Brøst saaledes findes, 16 Skill. Dansk, den $\frac{1}{4}$ Deel deraf

til Sognefogderne og Lensmændene, og de øvrige $\frac{3}{4}$ Dele til Sognets Fattige, hvilke Sognefogderne og Lensmændene oppebære, og de tre fjerde Dele deraf til Sognets Fattig-Kasse betale. Men vil de Skyldige ej i Mindelighed betale, da melde de det for vedkommende Herredsfoged, Birkefoged eller Sorenskriver, hvilke dermed omgaaes som i 1. § sat er; og skulde nogen for slig Brøde tvende Gange være mulkeret og lade sig 3die Gang finde i saadan Brøst, da skal den Person, andre til Eksempel, gaae sidst til Offers¹³, naar hele Menigheden har offret, med mindre han eller hun forandrer sin Dragt og ikke lader sig see mere i forbudne Klæder, hvilket Sognefogderne, Lensmændene og i fornødent Tilfælde de Kgl. Fogder have at holde over. Denne Fr. skal oplæses 2 Gange om Aaret af Prædi-

kestolen, den 2den Søndag efter Advent og 1ste Søndag efter Trinitatis, da de, som det Aar have betalt Bøder, navnlig oplæses; da Præsten tillige forklarer, hvorfor dette er befalet, og hvor meget denne Befalings Efterlevelse er til Almuens eget sande Beste.

Noter:

1. Fæstemøllere betalte fæsteafgift til ejeren af møllen, enten kongen eller godsejeren. De fik desuden i løbet af 1600-tallet pålagt en ekstraskat, mølleskyld, i forhold til møllens formalingsevne og antal gæster. Samtidig fik mølleriet karakter af et privilegium. Fra 1684 blev møllerne ved købstæderne og i København derimod organiseret i lav og betalte skat efter møllens formalingsevne. Disse var således ikke omfattet af denne forordning. Se:

Ærmeliv af rødt hvergarn med lysere indvævede strøblomster, hjemmegjort, såkaldt pletøj, snit fra midten af 1800-tallet. Ærmerne er kantet med købte velourbånd. Stammer fra Tokkerup ved Roskilde.

- Dansk kulturhistorisk Opslagsværk, København 1991, stikord: møller.
2. Ellen Andersen, Danske bønders klædedragt, København 1960.
  3. Erna Lorenzen, Folks tøj i og omkring Århus, disputats, Århus 1975. Gerd Neubert og Ellen Andersen, "Bydragt - bondedragt", Historisk årbog for Roskilde amt 1976, 26-83.
  4. Naomi E. A. Tarrant, "Why don't the English have a folk dress?", in *Ethnographica*, Naphlion 1983-1985, tom. 4-5, 7-10.
  5. Dansk kulturhistorisk Opslagsværk, red. Erik Aistrup og Poul Erik Olsen, Dansk Historisk Fællesforening København 1991, II, stikord: "næringslovgivning".
  6. James Snowden, *The Folk Dress of Europe*, London 1979.
  7. Charlotte Paludan, "Kjæng Fabrik", i: Damask og drejvl Dækketøjets historie i Danmark, Charlotte Paludan og Bodil Wieth-Knudsen red., København 1989, 76-101. Hanne Frøsig Dalgaard, *Hør som husflid*, København 1980, 76-94.
  8. Vadmel: heluldent hjemmegjort stof, som efter vævningen er efterbehandlet i lighed med klæde, men gerne noget grovere i kvalitet. Betegnelsen kan føres tilbage til lovgivningen i Island i middelalderen. Vadmel betyder et mål tøj og er blevet anvendt som et værdimål. Det er blevet produceret til brug i bondehjemmene og som betaling til tjenestefolkene, og i den udstrækning der kunne produceres et overskud er vadmel også blevet benyttet som byttemiddel eller som betalingsmiddel. Se: Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder, København 1975, bind 19, stikord: Vadmål.
  9. Værken: Stavemåden er i nyere tid hyppigt "hvergarn". Betegnelse for et stof vævet på hørgarnskæde. Som skudgarn er der blevet anvendt forskellige materialer, oftest uld, men også bomuld. Ordet stammer fra tysk *Werkgarn* = garn af gamle kabeltove, *Werk/Werg* = blå, jævnfør dansk værk = gammelt, oprævlet tovværk. Som tillægsord *werkeren*, lavet af blå. Se: Ordbog over det danske Sprog, Verner Dahlerup red., København 1926, bind 8, stikord: hvergarn.
  10. Kram-Tøj: er købt tøj fra kræmmeren, i modsætning til hjemmegjort. Ingeborg Cock-Clausen, *Tekstilprøver fra danske arkiver og museer 1750-1975*, København 1987, 19f.
  11. Kyse: et hovedtøj til udendørs brug over den obligatoriske hue.
  12. Meleret: blandet, ind i mellem. I det nuværende Sønderjylland, som indtil Genforeningen i 1920 blev betegnet Slesvig, lå kongerigets områder spredt mellem de områder, der hørte til hertugdømmet.
  13. Til Offers: Præsten fik sin løn ved, at de enkelte medlemmer i menigheden gik op til alteret efter som de sad i kirken og lagde deres betaling. Det ville være flovt at blive udpeget og skulle gå bagerst.

Litteratur:

- Andersen, Ellen, *Danske bønders klædedragt*, København 1960.

- Cock-Clausen, Ingeborg, *Tekstilprøver fra danske arkiver og museer 1750-1975*, København 1987.
- Dalgaard, Hanne Frøsig, *Hør som husflid*, København 1980. Illustrationerne til artiklen er hentet fra denne bog.
- *Dansk kulturhistorisk Opslagsværk*, red. Erik Aistrup og Poul Erik Olsen, Dansk Historisk Fællesforening København 1991.
- *Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder*, red. Allan Karker m. fl., København 1975.
- Lorenzen, Erna, *Folks tøj i og omkring Århus*, disputats, Århus 1975.
- Neubert, Gerd og Ellen Andersen, "Bydragt - bondedragt", *Historisk årbog for Roskilde Amt 1976*, 26-83.
- *Ordbog over det danske Sprog*, Verner Dahlerup red., København 1926.
- Paludan, Charlotte, "Kjæng Fabrik", i *Damask og drejl Dækketøjets historie i Danmark*, Charlotte Paludan og Bodil Wieth-Knudsen red., København 1989.
- Snowden, James, *The Folk Dress of Europe*, London 1979.
- Tarrant, Naomi E. A., "Why don't the English have a folk dress?", in *Ethnographica, Naphlion 1983-1985*, tom. 4-5, 7-10.

Hanne Frøsig Dalgaard

På opdagelse i Husflidsmuseets tekstsamling ...

I en kælder i Kerteminde

Ikke en kælder sort som kul - nej, i stedet mødes øjet af nymalede hvide vægge, blå dørkarme og gule bomuldsgardiner for vinduerne - alt belyst af nyopsatte spots i loftet. Glasmontrer, lange rækker af hyl-der, podier og gulvplads er optaget af husflidsarbejder fremstillet gennem de sidste 150 år.

Vi er på vandring i Husflidsmuseets kældermagasiner beliggende i Dansk Husflidsselskabs bygninger på Tyrebakken 11 i Kerteminde. På den anden side af vejen ligger Den danske Husflidshøjskoles bygninger som rummer Kerteminde Højskole og Seminariet for kunst og håndværk.

Museet ledes i dag af et udvalg på 5 personer under Dansk Husflidsselskab (DHS). Udvalget består af Vibeke Søby, Minna Krage-

lund, Torben Blix, Gytte Thykjær og Anne Kirstine Lyndrup.

Fra 1997 har jeg været ansat til et varetage det daglige arbejde i forbindelse med museets arkiver og samlinger, bl.a. en større tekstsamling. Udover at tilse og fremvise samlingerne, indrette åbne magasiner og lave udstillinger, er jeg i gang med at registrere genstandene på edb, nærmere betegnet på DMI (Dansk Museums Index). Vi har gennemført fire udstillinger på museet: "Kærlighed til træ" i 1995, "Husflidsgemmer" i 1998 (125-års jubilæumsudstilling), "Sagt i træ" i 1999 og "Med nål og økse" i 2000. Den meget "tekstile" sommerudstilling 2001, "Kvindelist og håndsnilde", er omtalt ved Minna Krage-lund andetsteds her i bladet. I løbet af de seneste år har en lille gruppe af frivillige hjulpet til med pasning

af udstillinger, sortering og arkivering af modeltegninger samt andet praktisk arbejde. Seminariestuderende Bo Kastberg har været en uvurderlig hjælp og udført malerarbejde og reparationer i kælderen, hvor i alt otte rum igennem det sidste år har gennemgået en forvandling med henblik på at rumme museets åbne magasiner.

En modelsamling

Husflidsmuseets samling bygger oprindeligt på Dansk Husflidsselskabs modelsamling. Selskabet blev stiftet i 1873 og udgav fra starten en lang række modeltegninger, først og fremmest til træskærerarbejder i karvsnit, naturstil, dragestil m.m. samt til kurve og møbler i pileflet. Disse tegninger blev i første omgang udgivet sammen med Nordisk Husflidstidende. Fra 1881 indgik tegningerne i selskabets udkomne tidsskrift "Dansk Husflidstidende" (fra 1972 "Husflid") samt udkom i separate hæfter og bøger. Bl.a. udgav DHS i 1893, og senere i 1913 i en lidt ændret udgave, et hæfte med tegninger til huggehusarbejder. Da selskabet i 1930 stiftede sin egen modeltegnestue, blev det starten til udgivelsen af over 300 modeltegninger til træarbejder, møbler og kurve i pileflet, de fleste modeller tegnet af datidens anerkendte arkitekter i en funktionalistisk stil med inspiration fra den førindustrielle danske bondekultur. Kun ganske få af modeltegningerne var til broderi, syning eller vævning. Tegning nr. 300 udkom i 1954 og i 1955 udgav modeltegnestuen hæftet: "30 begyndermodeller i træ". Tegneren eller

arkitekten er med få undtagelser altid navngivet.

Husflidsmuseet råder i dag over både modeltegninger og modeller, da en stor del af modellerne i træ og pileflet blev udført præcist og sirligt efter tegningerne af dygtige husflidsfolk eller håndværkere, som vi derimod ikke har navnene på i dag. Kun i nogle få tilfælde kan vi ved hjælp af oplysninger fra "Dansk Husflidstidende" forbinde selve udførelsen af genstande i modelsamlingen til en navngiven person. Modeltegningerne blev løbende offentliggjort i bladet, ofte kombineret med en arbejdsbeskrivelse og et foto af genstanden, og her kan man være heldig at finde et navn eller nogle initialer på ophavsmanden. Efter offentliggørelse i bladet kunne tegningen bestilles hos DHS. Hvad angår modelsamlingen har man indenfor selskabets mandlige rækker arbejdet for sagen og ikke prioriteret eller fremhævet den individuelle håndværker eller husflidsmand - kun arkitekten har fået sit navn forbundet med genstanden. En mindre hær af mænd uden ansigter og navne står altså bag de mesterværker af træskærerarbejder og kurvearbejder, der i dag står på hylderne i museets magasiner. Enkelte kvinder kan have været iblandt, da fotografier fra husflidskurser i kurveflet og huggehusarbejde fra første del af 1900-tallet afslører at ca. en femtedel af deltagerne var kvinder. Den første kvinde i DHS bestyrelse var da også en kvindelig snedkermester. Nemlig Sophie (Sophy) Amalie Christensen, der sad i bestyrelsen fra 1913-1916! De ældste af museets gen-

stande er blevet fremstillet længe før DHS lærerkurser i 1916 fik hovedsæde på den gamle Ladegård i København. De har sikkert været anvendt som undervisningsmodeller her og har taget turen med, da lærerkurserne blev flyttet til Landshusflidsskolen i Kalundborg først i 30'erne, derefter til Den danske Husflidshøjskole i Kerteminde først i 50'erne for "til sidst" at finde "hvile" her på Husflidsmuseet først i 90'erne.

Ingen tekstiler uden navne

Museets tekstilsamling er af en anden art. Kun få mønstre og modeller til broderi og vævning indgik i DHS "officielle" modelsamling. Andre institutioner, bl.a. Højskolernes Håndarbejde (HH), tog sig af den sag. Men tekstilsamlingen er alligevel også en modelsamling til undervisningsbrug. En del af den har måske endda taget samme rejse som træ- og kurvearbejderne, mens en anden del har fundet vej fra vævskolen i Askov og fra håndarbejds lærerinders private samlinger af undervisningsmaterialer til Landshusflidsskolen i Kalundborg og videre til Kerteminde. Det interessante er, at tekstilsamlingen vrimler med navne, både hvad angår ophavskvinderne til mønstertegninger og til de tekstile genstande. Det er faktisk først nu, mens jeg skriver denne artikel, det for alvor går op for mig, hvor stor forskel der er på fortidens engagement i registreringen af henholdsvis mandens og kvindens husflid. Så her kan man godt stoppe op og undre sig. I forbindelse med tekstilerne har der været tale om en langt me-

re omfattende registrering. "Nogen" har så langt tilbage som fra omkring 1900 og til nu sørget for at skrive ned og knytte navne og årstal til tekstilerne. Inden for Husflidsselskabet var der tilsyneladende et slags råderum hvor kvinderne, og måske især de kvindelige undervisere, selv sørgede for at modvirke usynlighed og anonymitet, med henblik på at bevare viden om tekstilernes oprindelse og den sammenhæng, de indgik i, for eftertiden. Eller er en del af hemmeligheden, at det ofte var den samme kvinde, der stod bag både mønstertegningen og samme models udførelse?

Museets tekstilpionerer

Der blev i 1980'erne i det daværende museumsudvalg gjort et stort pionerarbejde for at samle alle de oplysninger, man havde om tekstilerne. Samlingen blev gennemregistreret og mærket med fortløbende numre. Alle registreringer blev renskrevet på blå kartotekskort og er i dag på overskuelig måde samlet i et tekstilkartotek inddelt efter teknikker. En stor del af tekstilerne blev vasket og sat op på syrefrit karton. Alle tekstiler er i dag nedpakket med silkepapir i æsker af syrefrit karton. En tekstilarbejdsgruppe bestående af Charlotte Rud, Sonja Støvring, Katha Juhl og senere Birthe Engelund forestod arbejdet. Sonja Støvring var elev på Husflidshøjskolens første hold fra 1952 -1954 og blev senere sammen med Katha Juhl ansat på Nationalmuseets afdeling for tekstilkonservering. Hendes forbindelse hertil kom mange af tekstilerne til gode.

Bl.a. blev en fin samling af 32 gamle kniplinger professionelt behandlet og monteret af Sonja Støvring og Katha Juhl på Nationalmuseets tekstilkonserveringsafdeling. To studerende fra håndarbejdsseminariet i Kerteminde, Lene Larsen og Susanne Holm, renskrev kartotekskortene og vaskede og monterede mange af de øvrige tekstiler. Der er registreret ca. 400 prøver og genstande i broderi, strikning, hækling, patchwork og knipling, ca. 65 vævede prøver og genstande, 9 nålebundne tekstiler og ca. 51 samlinger af mønstre og arbejdsmapper. Herudover er der senere skænket en lang række tekstiler til museet fra private samt fra to nordiske husflidsudstillinger i 1989 og 1992. Mht. forskningsarbejde i museets tekstilsamling har lektor Minna Kragelund, Danmarks Pædagogiske Universitet, gjort et stort arbejde for synliggørelsen af tekstilerne, de samfundsmæssige sammenhænge de indgik i og de kvinder der stod bag, gennem artikler, bøger og undervisning.

Jeg er endnu ikke nået til edb-registrering af den oprindelige tekstilsamling, da jeg er startet med de nyere donationer til museet. Men det er tanken, at den oprindelige nummerering og beskrivelse af tekstilerne skal overføres til DMI's kodesystem.

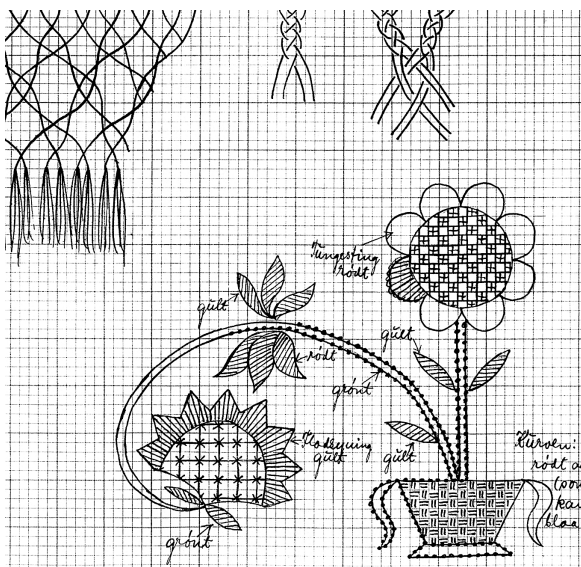
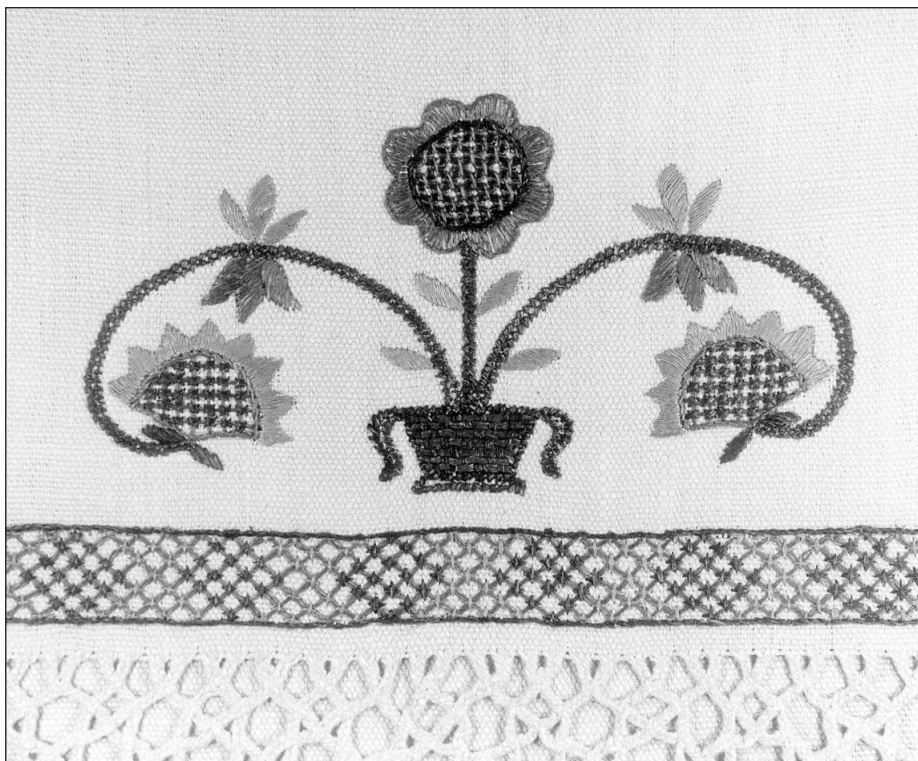
Kriterier for kvindelig husflid

Museets samling er præget af de kriterier for udstilling af "Kvindelig Husflid" som DHS opstillede i starten af 1900-tallet: Man ønskede "Spind, Hjemmевævning, Hedebo-

syning o.lign., almindelig Syning, Strikning, Lapning og Stopning og Affaldsbenyttelse" (dvs. vævning af f.eks. kludetæpper). - "Almindelige Broderier og Kunstsyning, som ikke er Landbohusflid, modtages ikke i denne Afdeling", hed det i Dansk Husflidstidende i 1909. Selskabets opdragende afsæt var jo at videreføre og sikre æstetiske værdier og idealer fra det forindustrielle danske bondesamfund. Hækling, kulørte broderier, fransk og engelsk broderi var ikke velset, men blev selvfølgelig alligevel med stor lyst fremstillet både på kurser og i hjemmene hos visse af husflidens kvinder, mens det var bandlyst hos andre. Dog er det synligt, at de modeller og mønstre til tekstiler som både DHS og HH udgav, som lærerinderne anvendte som undervisningsmaterialer og som i dag er bevaret i modelsamlingen, i høj grad efterlevede selskabets kriterier. Da vi som museum ønsker at dokumentere DHS mål og virke både før og nu, er DHS-kriteriernes udvikling gennem tiden en vigtig del af rammen omkring samlingen. Men vi skal også vise tidsbilleder og fortælle hverdagens historier, og der har som sagt ikke altid været overensstemmelse mellem selskabets ledelse og de mere folkelige brugere og udøvere. Derfor har der gennem tiden "sneget" sig mange forskellige tekstiler ind i samlingen, som dermed kan vise os et billede af virkeligheden.

Tekstilsamlingens hovedgrupper

Nu følger en måske lidt overvældende opremsning af hovedgrup-

Dansk Husflidsselskabs Modelrække nr. 71 fra 1937: En Bordløber.

Tegnet og broderet af Elisabeth Jensen.

perne indenfor Husflidsmuseets tekstilsamling, men den kan være gavnlige for overskuelighedens skyld.

I museets magasiner opbevares: Hørduge i drejle, særke, knæduge, kniplinger, navneklude samt andre broderier fra tiden før og omkring DHS oprettelse i 1873. Heriblandt skal nævnes 12 kvindehuer i silke, korsklæder, trykte uldne skuldertørklæder, kristentøj m.m. dateret ca. 1840 fra slægtsgården Lille Pederstrup på Fyn, skænket af gårdejer Lauritz Haugsted (se Minna Kragelund, Husflid 1984/1). Små hækkeprøver syet på papir eller rød filt i små prøvebøger indgår også i den ældste del af samlingen.

Væveprøver og vævede viskestykker, puder, m.m. i mange forskellige teknikker og materialer bl.a. fra Væveskolen i Askov, der blev oprettet i 1889 af Jenny la Cour (1848 - 1928) og støttet af DHS fra 1891. Hun fik i starten hjælp af niece Johanne Siegumfeldt (1868 - 1952). Dansk Husflidsselskab udgav i 1897 "Vævebog for Hjemmene" og i 1913 "Dansk Husflidsselskabs Vævebog" begge skrevet af Jenny la Cour og Johanne Siegumfeldt. Ikke alene indeholder bøgerne et væld af opskrifter og bindingstegninger, "Vævebog for Hjemmene" indeholder også små stofprøver og var den første vævebog i Danmark, der instruerede i opsætning af væven. Det er tydeligt, at en del af væveprøverne i tekstilsamlingen er udført efter bøgernes opskrifter. Undervisningen på væveskolen blev i 1923 overtaget af Marie Ravn (1876 - 1963). Marie Ravn underviste også i vævning på Landshusflidsskolen i Ka-

lundborg fra 1930'erne, indtil skolen lukkede i 1951, hvor Husflidshøjskolen i Kerteminde tog over. Vævningerne kan alle knyttes til disse tre vævelærerinder og deres virke. Endvidere findes der i samlingen adskillige mønstertegninger til vævning og broderi af bl.a. Jenny La Cour samt stribeøvelser fra kursus i mønsteropbygning afholdt i 1939 af Helga Foght i Askov.

Men der er andre vævninger i samlingen: Væveprøver med tilhørende bindingstegninger og opskrifter på funktionalistiske tekstiler til både bolig og beklædning i uld og bomuld vævet af Lis Ahlmann til landbrugsudstillingen på Bellahøj i 1938 samt farveprøver af farver Einar Hansen, Vejle, som arbejdede med at kopiere farverne fra de gamle danske bondetekstiler.

Fra væveundervisningen på Den danske Husflidshøjskole findes der puder, viskestykker m.m. fra starten af 1950'erne knyttet til navne som Else Stampe og Paula Trock.

En del tidligere elever fra Den danske Husflidshøjskole har skænket deres arbejdsmapper fra elevtiden i 1950'erne. Det drejer sig om broderi, stilhistorie og boliglære ved Charlotte Rud (1906 - 1993), plantefarvning ved Bo Rud samt dragthistorie ved Edith Bukh. Det er uvurderlige kilder til viden om den tids idealer i undervisningen.

Noget af det sidste museum har fået, er en del af Anna Hald Terkelsens broderede og vævede tekstiler m.m. Anna Hald Terkelsen (1894 - 1982) var forstanderfrue og underviste i vævning og broderi på Dane-

bod Højskole. Hun sad i DHS bestyrelse fra 1941-1953.

Museet er også i besiddelse af en del undervisningsmaterialer fra Charlotte Ruds hænder, anvendt ved undervisning på Den danske Husflidshøjskole (DdH). Mapper med broderiprøver, tegninger og beskrivelser, kladdehæfter med noter til undervisning, foredrag og taler, dias, kniplinger m.m.

Edith Bukh har skænket museet sin samling af nålebundne og plantefarvede tekstiler, bastarbejder, undervisningsmapper samt dukker anvendt ved undervisning i dragthistorie på DdH.

Kun ganske få orkisarbejder har fundet vej hertil.

Vævede bordløbere og puder, fransk, engelsk og venetiansk broderi i form af mamelukker, sengeinned, lyseduge og pyntehåndklæder er skænket hertil af private. (Her er museet rigeligt dækket ind og behøver ikke mere).

En privat giver, Birte Overgaard fra Hadsten, har skænket museet sin store samling af tekstiler fremstillet af kvinderne i hendes slægt. Det er dukketøj og dukkelinned, særke, lyseduge i forskellige hvidsømsteknikker, kniplebræt, diplomer, "krigsrygsække" m.m.

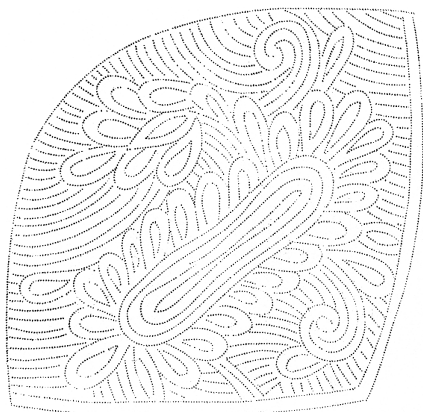
Modeller og mønstre fra HH's storhedstid er også en del af samlingen.

Mere end 150 af samlingens broderede, vævede og strikkede prøver og tekstiler fra perioden 1930 til ca. 1950 er udført af én og samme kvinde, nemlig håndarbejds lærerinde på Landshusflidsskolen i Kalundborg, Elisabeth Jensen. Alt er professionelt udført

med stor præcision og selvdisciplin. Broderierne på hør og bomuld dækker et bredt spekter af stingtyper: hedebo- og hardangersyninger, talt syning - bl.a. korssting samt hulsømme og monogrammer. Flere broderier er udstyret med DHS' initialer, alt udarbejdet efter selskabets kriterier og idealer for håndarbejde. Det er bl.a. mønstre fra HH og fra bogen "Sy og sømme".

I 1940 afholdt Elisabeth Jensen 18 kurser rundt om i landet i "Udnyttelse af forhåndenværende materialer", og hun havde til dette formål udarbejdet en samling modeller syet og vævet i reststoffer. Modellerne var herefter på turné landet rundt til forskellige husflidsforeninger, sendt i en kuffert. I 1941 udgav DHS p.g.a. den store interesse hæftet "Klude og lapper" med Elisabeth Jensens modeller, opskrifter og gode råd. Alle modellerne samt hæftet findes i dag på Husflidsmuseet. Elisabeth Jensen fremstillede også en håndarbejdsmappe med forskellige prøver i broderi, strik og lapninger. Mappen blev fra 1939 udlånt gennem DHS til håndarbejds lærerinder, som derefter kunne bestille materialerne og selv fremstille en lignende mappe. DHS råder over en større brevveksling mellem selskabets ledelse og Elisabeth Jensen. Disse breve giver et godt indblik i datidens livsbetingelser for en håndarbejds lærerinde, og der er her stof nok til endnu en artikel!

Hun skrev af og til i Dansk Husflidstidende, og hun broderede og syede samtlige modeller udgivet af DHS. Nogle af dem er tegnet af Modeltegnestuens arkitekter, andre havde hun selv tegnet eller kopie-

*Dansk Husflidsselskabs Modelrække nr.
138 fra 1945: En quiltet Barnekyse.
Tegnet og broderet af Elisabeth Jensen.*

ret fra ældre tekstiler. Illustrationerne her til artiklen er alle modeller, tegnet og udført af Elisabeth Jensen selv og udgivet af DHS.

Til landbrugsudstillingen i 1938 havde hun syet og applikeret et stort vægtæppe i genbrugsmaterialer, et Danmarkskort efter egen idé. Dette tæppe findes også her på museet.

Da beskæftigelsesterapeut og forfatter Grete Krøncke døde i 1997 blev hele hendes store samling af kurvearbejder i peddigrør og bast samt broderier og vævninger i bast og andre grovere materialer skænket til museet. Alle genstandene er undervisningsmaterialer og modeller fra hendes forfatterskab på i alt 10 håndarbejdsbøger, hvor den første "Nyt i peddig" udkom i 1958. Hun underviste gennem en lang årække i omsorgsarbejde under DHS. Også en stor diassamling, fotos af modeller og fra undervisning, indgår i Grete Krøncke-samlingen.

Ingen tekstiler uden redskaber, derfor indgår der en del tekstilredskaber i samlingen. Anna Kjems (1893-1990) var en kendt husflidskvinde i Sydslesvig. Hendes smukke egetræsvæv fra 1699 og hendes tre rokke blev skænket til museet i 1991, og hendes datter Johanne Kjems skænkede i sommeren 2000 sin børnevæv fra 1930 til museet. Et eksemplar af Anders Lervads husflidsvæv, som han i samarbejde med bl.a. Jenny la Cour fremstillede og satte i produktion fra sidst i 1800-tallet, er netop blevet renset og samlet. Den har tilhørt væver-sken Holcha Krake i Kerteminde. Der er også tilbehør til vævene, vindepinde, garnvinder, håndkarter og en kartebænk, symaskine,

strygejern, skættehænder og mang-lebræt med udskæringer og en "husmands"-rulle blandt redskaberne.

Afsluttende skal det nævnes, at museet har en samling af nyere tekstiler udført af en række danske kvinder. Det er silkemaling, dukker, hatte, tekstilcollage, fildede ting, patchwork, brikvævning og tredimensionale vævede ophæng, alt stammende fra to nordiske husflidsudstillinger i 1989 og 1992. Samlingen af nyere tekstiler vil vi meget gerne have suppleret op!

Museets ønskeseddel

I dag består samlingen, som det fremgår af ovenstående, overvejende af undervisningsmaterialer. Samlingen bliver selvfølgelig aldrig komplet, men der er nogle "huller", vi gerne vil have udfyldt. Vi ønsker os i høj grad nyere husflidstekstiler fra tiden efter 2. Verdenskrig og op til nu, gerne beklædning og andre "hele" tekstiler, der har været i brug.

Også tekstile billeder er et ønske, men dækkende for alle ønsker er, at de skal være fremstillet af personer knyttet til DHS som husflidsudøvere, kursusdeltagere, undervisere eller andet. Fotos, arbejdsmapper og lignende modtager vi også med glæde.

Endvidere har vi et stort ønske om tekstilmontre, hvor tekstilerne kan fremvises i skuffer under glas.

Har nogen ønske om at se museet eller studere tekstilsamlingen nærmere, kan det ske efter aftale med mig. Jeg tager meget gerne imod både enkeltpersoner og grup-

per, men især hvad angår den ned-pakkede tekstilsamling er det vigtigt, at jeg på forhånd ved lidt om, hvilke typer tekstiler, du/I er interesseret i at se.

Jeg har fast træffetid på museet om tirsdagen på tlf. 63 32 20 98 el-

ler om aftenen på mit privatnummer 65 34 24 11.

Sara Hanghøj

Kilde:

- Kragelund, Minna: "Kvindelig husflid" og "Tekstiler husflidsarbejder" side 77-102 i "Den ideologiske Husflid", *Arv og Eje 1980*.

Udstilling og leksikon

Sommeren 2001 holdes fra den 29. juni til den 27. juli en udstilling om 19 kvinder, der alle har haft tilknytning til Dansk Husflidsselskab. Udstillingen hedder Kvindeligt og håndsnilde - 5 historier om 19 kvinder, og den arrangeres på Museum for Husflid, Tyrebakken 11, Kerteminde, der er en institution under Dansk Husflidsselskab. Udstillingen er åben hver eftermiddag.

De 19 kvinder dækker ca. 100 år fra 1880'erne til 1980'erne, og det er yderst forskelligt, dels hvad de har foretaget sig, dels hvilken tilknytning, de har haft til Dansk Husflidsselskab. Men fælles for dem er interessen for det tekstile håndarbejde i undervisningsmæssig og kulturel sammenhæng.

Fælles for dem er også, at de er biograferet i det nyligt udkomne storværk Dansk Kvindebiografisk Leksikon, hvor 2000 danske kvinders livsforløb er beskrevet. Det er et nationalt leksikon, hvilket inde-

bærer, at de pågældende kvinder skal have haft indflydelse på samfundsudviklingen på en bemærkelsesværdig måde. Det er ikke nok, at de var gode til deres profession; de skal også have virket i andre og større sammenhænge for at kunne optages i biografien.

Til biografien har jeg haft ansvaret for biografering af ca. 100 kvinder, hvis livsvirke er faldet inden for området håndarbejde - undervisning - kulturformidling - kunsthåndværk - kunst. Arbejdet har taget et par år, og det har givet et stort overblik over håndarbejdskvinder og deres livsvilkår inden for de sidste 150 år.

Bind 1-3 indeholder i alfabetisk rækkefølge de ca. 2000 beskrivelser. Bind 4 hedder Alle Tiders Danske Kvinder og er en artikelsamling om forskellige bl.a. faglige grupperinger af kvinder og om arbejdet med at samle stof om så mange kvinder.

Minna Kragelund

Efterlysning

Til udstillingen Kvindelyst og håndsnilde i juli 2001 efterlyser Museum for Husflid fotos og ting om de 19 kvinder, hvis liv udstillingen vil belyse. Henvendelse om evt. lån eller gave kan ske enten til museumsmedarbejder Sara Hanghøj, tlf. 63322098 (tirsdag og torsdag), privat 65342411 (aften) eller til Minna Kragelund, tlf. 39693681 (aften).

Kvinderne er i alfabetisk rækkefølge:

- Gudrun Andresen (1908-1996)
- Margrete Drejer (1889-1975)
- Sophy A. Christensen (1867-1955)
- Margrethe (Pip) Christiansen (1895-1971)
- Helga Foght (1902-1974)
- Emma Gad (1852-1921)
- Anna Hald Terkelsen (1894-1982)

- Annette Jensen (1856-1942)
- Anna Kjems (1893-1989)
- Grete Krøncke (1909-1997)
- Laura Halkjær Kristensen (1905-1993)
- Jenny la Cour (1849-1928)
- K. Paulli Andersen (1906-1990)
- Mette Fog Pedersen (1911-1976)
- Charlotte Rud (1906-1993)
- Johanne Siegumfeldt (1868-1953)
- Marie Steffensen (1859-1915)
- Sørine Thyregaard (1883-1973)
- Emilie West (1844-1907)

Litteratur:

- *Dansk Kvindebiografisk Leksikon*. Redigeret af Jytte Larsen og udgivet af Forlaget Rosinante. Bind 1 og 4 udkom nov. 2000. Bind 2 og 3 udkommer i år.

Bogpræsentation:

Man behøver ikke at vælge et stilrigtigt stof til en gammel stol – et moderne design kan ligefrem give den et løft. Men det er en fordel at vide, hvordan stolen har været betrukket, da den var ny. Viden giver sikkerhed.

Illustration fra:

Jane Fredlund: *Istandsættelse af gamle møbler*. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck 2000. ISBN 87-17-07031-7. 128 sider. Pris 188 kr.

Bogen har et kapitel med 22 illustrerede sider omhandlende valg af betræk til forskellige stilarternes møbler.

Udstilling og bog:

Tid, tøj og kvinder – en kavalkade over moden gennem 200 år

Udstillingen på Søllerød Museum tager udgangspunkt i museets righoldige samling af kvindedragter fra 1770-erne til i dag og viser 47 dragter med tilbehør i form af sko, hatte, tasker og meget mere. Dragterne præsenteres i tableauer, der antyder perioden. Alt er gjort fint i stand og fremtræder meget delikat, ligesom der er fyldige tekster til.

Vi er ikke forvante med gennemarbejdede dragtstillinger her i landet, så der er grund til at glæde sig over, at museet har fremtryllet så mange oplevelser inden for de ret beskedne rammer.

Udstillingen varer til 29. april 2001.

Der er til udstillingen udgivet en smukt illustreret bog med både gamle fotos, nyoptagelser i farver og stregtegninger. Især selskabskjoler fra tiden 1900-50 er flot repræsenteret og illustreret med detailfo-

tos. Mens billederne overvejende har lokal tilknytning, sætter teksten samlingen ind i en dragthistorisk sammenhæng med vægt på kvindehistorie og mange kuriøse detaljer.

Tid, tøj og kvinder: En kavalkade over moden 1770-1970. Tekst: Kirsten Schmidt & Jette Silbermann. Søllerød Museum 2000. 60 sider, illustreret delvis i farver. ISBN 87-88792-35-8. Pris 60 kr.

Lone de Hemmer Egeberg

Tournurekjole i sort og violet silke fra 1890'erne.

Dette samt forsidebilledet er fotograferet af Ole Tage Hartman. Begge billeder er udlånt af Søllerød Museum.

Invitation:

Prinsessekjoler på Amalienborgmuseet

– Torsdag den 15. februar 2001 kl. 10

Gerda Petri og Sonja Fritze har inviteret os til at se Amalienborgmuseets særudstilling, som viser kjoler, der har tilhørt to prinsesser fra 1900-tallet: Prinsesse Ingeborg og Prinsesse Benedikte. De to prinsesser har flere fælles træk. Begge er kongedøtre og kendt i deres samtid som aktive og elegante repræsentanter for Kongehuset. Prinsesse Ingeborgs kjoler hører til i århund-

redets første del, og Prinsesse Benediktes kjoler i den sidste del. De ældre kjoler er udført af datidens kendte nordiske modeskabere, og de 12 kjoler som tilhører Prinsesse Benedikte kommer alle fra Jørgen Bender.

Kjolerne fortæller om stil og etikette og om smag og tradition i kongeligt miljø i det århundrede, vi netop har forladt.

Vi mødes i Amalienborgmuseet, Christian VIII palæ, 1257 København K.

Pris 50 kr., som indbetales til TENENs giro 143-0130 senest 8.

februar 2001. Oplys venligst samtidig telefonnummer. Begrænset deltagertal. Eventuelle spørgsmål rettes til Lone de Hemmer Egeberg, tlf. 45 81 15 97.

Bognyt:

Textiles revealed: Object lessons in historic textile and costume research, ed. by Mary Brooks. London: Archetype, 2000. 160 sider illustreret delvis i farver.

Det længe ventede festskrift til Karen Finch er udkommet med 20 bidrag af verdens førende konservatorer og tekstilforskere. Karen selv skriver om tekstilkonserveringens historie, nu afdøde Janet Arnold har skrevet om kopier af dragter fra 1500- og 1600-tallet og Santina Levey om Hardwick Hall. Skandinaver som Katia Johansen (hofdragter fra 1600-tallet) og Aagot Noss (frisurer til norske folkedragter) har bidraget, og der er en banebrydende artikel af Philip Sykas med titlen "Towards a history of sewing thread".

Lone de Hemmer Egeberg

ARRANGEMENTS- OG UDSILLINGSKALENDER

TENEN indbyder til: Prinsessekjoler på Amalienborgmuseet. Torsdag den 15. februar 2001 kl. 10. Se indbydelsen andetsteds i dette nummer af TENEN. Lone de Hemmer Egeberg, tlf. 45 81 15 97. Prisen er 50 kr., som indbetales på TENENs girokonto 143-0130 senest 8. februar 2001.

TENEN afholder: Generalforsamling den 24. 3. 2001 på Randers Kulturhistoriske Museum, Stemannsgade 2, 8900 Randers. Se indbydelsen andetsteds i dette nummer af TENEN. Kontaktperson er Lis Slottved, telefon 74 63 03 50. Prisen er 160 kr., som indbetales på TENENs girokonto 143-0130 senest 10. marts 2001.

Blicheregnens Museum:

Hvergarn og spinlon. Fra museets store samling af tøj, dækketøj og sengetøj. 30. 3. til 21. 10. 2001

Adr.: Blichersvej 30, Thorning, 8620 Kjellerup.

Textilforum:

Broderede tæpper fra Mesopotamien. Til 4. februar.

165 indiske sarier udvalgt af Amrut Patel og Grethe Sørensen. Til 11. 2.

Billedkunst i væv og broderi. Anne Zehngraft, Margrethe Agger og Anette Ørum udstiller i Kedelhuset. 10. 2. til 16. 4.

Energi aspekter. Tekstiltryk mellem kunst og industri af Martin Heskier, i Spinderihallen. 10. 3. til 13. 5.

Fletninger. Anne Bjørn og Jens Chr. Jensen udstiller i Kedelhuset. 24. 4. til 6. 6. 1001

Adr.: Vestergade 22, 7400 Herning.

Stengalleriet:

2001 nats eventyr. Skulpturelle arbejder af Jane Johansen og tekstile billeder af Margit Fjerbæk. 21. 4. til 2. 6. 2001.

Adr.: Asgårdsvej 11, 8700 Horsens.

Museet Ribes Vikinger:

Kend din konserveringstjeneste. Fælleskonserveringen for Ribe og Ringkøbing Amter udstiller nogle af museernes opgaver indenfor arkæologi, maleri, skulptur, møbler og tekstiler. 7. 4. til 30. 6. 2001.

Adr.: Odins Plads, 6760 Ribe.

Tønder Museum:

Sorrig og glæde. Litauiske religiøse skulpturer og danske navneklude. Til 18. februar 2001.

Adr.: Kongevej 51, 6270 Tønder.

Museet på Koldinghus:

Lap på lap, sting på sting. Gamle svenske patchworktæpper. 3. 3. – 1. 7. Designskolen Kolding. *Afgangsudstilling.* 31. 5. – 27. 9. 2001.

Adr.: Postbox 91, 6000 Kolding.

Museum for Husflid:

Kvindelist og håndsnilde - 5 historier om 19 kvinder der alle har haft tilknytning til Dansk Husflidsselskab. 29. juni til den 27. juli 2001.

Adr.: Tyrebakken 11, 5300 Kerteminde.

Svogerslev Sognegård:

Tekstilkunstneren Lis Halkjær udstiller nye billeder, inspireret af vandreture i Norge og Sverige. 4. - 28. 2. 2001.

Adr.: Nordgårdsvej 4, Svogerslev, 4000 Roskilde.

Kunstindustrimuseet:

Gerda Lynggård & Ivan Grundahl. 14. 4. til 4. 6. 2001.

Lise Frølund. 11. 5. til 10. 6. 2001.

Jette Hartvig. 5. 10. til 4. 11. 2001.

Adr.: Bredgade 60, 1260 København K.

Amalienborg:

Prinsessekjoler. Til 1. 4. 2001.

Adr.: Chr. VIII's Palæ, 1257 København K.

Søllerød Museum:

Tid, tøj og kvinder – en kavalkade over moden gennem 200 år. Til 29. april.

Adr.: Mothsgården, Søllerødvej 25, 2840 Holte.

Kulturen, Lund:

Ariadnes tråd - Agneta Svensk. En udstilling af tæpper i ny design vævet i Tyrkiet efter gammel metode, kompletteret med ryor, rölakan, flos og noppvæv fra Kulturens samlinger samt nyvævet flos fra Hemslöjden Malmöhus. Til 25. 3. 2001.

Søndag 28. januar kl. 14: Orientmattans underbara värld, föredrag av fil. mag. Anders Hallonsten. Søndag 11. februar kl. 14: Räck mig tråden! Textilkonstnär Agneta Svensk och filmaren Lena Nilsson Wärff berättar om arbetet bakom utställningen.

Adr.: Tegnérplatsen, Lund.

Telefonliste for TENENs bestyrelse mv.

<i>navn</i>	<i>adresse</i>	<i>telefon / ePost</i>	<i>hverv</i>
Susanne Nielsen	Sasserød 16 5462 Morud	64 83 11 26	formand
Annet Laursen Skjelsager	Dorthesvej 2 3520 Farum	44 95 05 55 <i>silke-annet@detail.dk</i>	næstfor- mand
Anni Mejdahl	Nibsbjergvej 10 7500 Holstebro	97 42 37 86	kasserer
Lis Slottved	Hjarupvej 10 6200 Aabenraa	74 63 03 50 <i>slottved@private.dk</i>	sekretær
Hanne Frøsig Dal- gaard	Bredebovej 33, 6.tv 2800 Lyngby	45 88 32 67 <i>hfd@vip.cybercity.dk</i>	redaktion
Lone de Hemmer Egeberg	Gærdet 12 3460 Birkerød	45 81 15 97 <i>vdbloom@worldonline.dk</i>	redaktion
Vibeke Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion
Jytte Harboesgaard	Frederiksberg Allé 78 1820 Frederiksberg C	33 21 14 81	suppleant
Margit Ambeck	Lyshøjgårdsvej 87, 1.th 2500 Valby	36 30 61 50	suppleant
Lucie Borgsmidt- Hansen	Broholms Allé 28 2920 Charlottenlund	39 64 31 85	revisor
Frits Lilbæk	Kollerødvej 39 3450 Allerød	48 17 16 47 <i>vofl@get2net.dk</i>	redaktion

*Gamle numre af
bladet TENEN
kan købes
hos kassereren.*

I Finnmark i Norge er "de gamle dragter" stadig moderne:

Til daglig er samerne i Nordfinland, Nordsverige og Nordnorge klædt som alle andre europæere; men ved passende lejligheder hentes festdragten frem. Her er det bedstefar og lillepigen, som påskedag har været til festgudstjeneste med barnedåb i den nye kirke i Karasjok.

Størstedelen af de mere end hundrede kirkegængere var klædt i tilsvarende fine festdragter. I øvrigt foregår samiske gudstjenester med salmesang uden musikledsagelse og med brug af en salmebog, som er oversat til samisk i 1800-tallet.

Dragterne i andre egne af samelandet ligner disse her; men brugen af bånd samt eventuel hovedtøj er anderledes.

I Karasjok har det norske Sameting til huse.

vofl

